

Vaappuvan taiteilijayrittäjän värikäs elämä

TEKSTI: KAIJA LINDSTRÖM, KUVAT: PASI LEINO

Turkulainen tekstiilitaiteilija ja yrittäjä, Henriikka Valkama-Salmi rakastaa hehkuvaa oranssia. Lämpimät värit, huolella valitut väriyhdistelmät ja korkea laatu ovat Vaappuvan taiteilijan valtteja.

Käsi- ja taideteollisuusalan yrittäjän elämä on vaativaa ja toimeentulo niukkaa. Toisaalta se antaa mahdollisuuden toteuttaa itseään ja osaamistaan luovalla tavalla.

Epilepsia on yksi lisä Henriikan elämässä – yli kymmenen vuotta mukana kulkenut tuttavuus, johon voi suhtautua jo tyynen rauhallisesti.

Luovuuden henki

Kaarinassa, reilun viiden kilometrin päässä kotoa, sijaitseva työhuone on tärkeä paikka. Se on inspiroiva ja kodikas. Kolmet kangaspuut vievät tilasta yhden seinämän, kookkaat luomapuut ja muut vehkeet sekä värikkäät kuteet ja lankakerät täyttävät muun tilan. Työhuoneessa on läsnä luovuuden henki.

Oma yritys, Vaappuva syntyi marraskuussa 2004. Henriikka kiittää Finnveran naisyrittäjälainaa, joka mahdollisti 51-neliöisen työtilan hankkimisen pari vuotta sitten. Oma tila antoi aivan uudenlaiset toimintamahdollisuudet.

Ideoiva mieli ja näppärät kädet tuottavat huiveja, huopia, liinoja, mattoja, seinätekstiilejä, ryijyjä ja tekstiiliveistoksia. Henriikan värimaailma on miellyttävä ja lämmin, ajoittain mielenkiintoisina yksityiskohtina vastaväriparit ja jopa neonväriset kuteet.

”Miniryrittäjällä” ei ole varaa aputyövoimaan, vaikka lisäksi tarvittaisiin. Silloin tällöin voi saada työharjoittelijan kaveriksi. Nyt tammikuussa Henriikalla on artesaaniksi opiskeleva Inka oppimassa kutomisen taitoja. Muutama tilaustyö

odottaa tekemistä ja uusia suunnitelmia pyörii päässä.

Innostus tekstiilitaiteeseen taitaa olla geneeissä. Henriikka kaivaa lapsuudesta muistikuvan, kun hän istui kotona kellarikerrokseen johtavilla portaita ja äiti kutoi räsymattoa mumman kangaspuilla, niiden äänestä tuli hyvä olo ja ne olivat malliltaan kauniit. Kuteiden värit ja niiden parissa värkkääminen saivat pienen tytön innostumaan, ja onhan Henriikan äitikin kuvataiteilija. Naiset pitivät viime kesänä yhteisen taidenäytelyn Kuressaaressa Saarenmaalla.

Värikäs sielunmaisema

Henriikka syntyi ”eteläpohojalaasille vanhemmille” Tampereella 1972 ja ollessaan 4-vuotias perhe muutti Poriin. Siellä hän on läpikäymistään paikkakunnista asunut pisimpään ja puheesta kuultaakin selvä porilainen korostus.

Yläasteen jälkeen Henriikka halusi itsenäistyä ja päästä niin kauaksi kotoa kuin mahdollista. Hän lähti opiskelemaan Savonlinnan taidelukioon ja koki olevansa kova likka. Haaveena oli tulla maailman parhaaksi kuvataiteilijaksi.

Opinnot jatkuivat sittemmin Hämeenlinnassa Wetterhoffin tekstiilipuolella vuosina 1993–96. Nuori nainen kuitenkin sai opinnoista tarpeekseen ja jätti koulutuksen kesken, vaikka artemomin tutkinosta ei olisi enää puuttunut paljoakaan. Myöhemmin opinnot tulivat jälleen ajankohtaisiksi. Muutettuaan Turkuun 1997 tuli jonkin ajan kuluttua kuvaan mukaan Art Concrete –koulutus, joka oli kattava läpivalaisu käsi- ja taideteollisuusalan mahdollisuuksista. Henriikka valmistui keväällä 2004 tekstiiliartesaaniksi Loimaan Ammatti-instituutista ja jo tuolloin oli selvää, että yrittäjän tie olisi käypä vaihtoehto, työttömäksi ei ainakaan vapaaehtoisesti jättäytyttäisi.

Henriikka on monipuolisesti lahjakas taiteilija. Tekstiilitaiteen ohella hän harrastaa myös kuoro- ja yksinlaulua ja runosuoni sykkii herkästi. Parhaillaan hän opiskelee luovaa kirjoittamista avoimessa

yliopistossa, ja valokuvauskilpailuissakin on tullut menestystä.

- Otin osaa kirjoituskilpailuun, jossa piti vääntää Eino Leinon Tumma –runon pohjalta uuden aallon helkavirsi. Voitin kilpailun. Minusta oli kiva riimitellä ja jatkoin runojen kirjoittelua edelleen, Henriikka kertoo.

Näin syntyi runokirja Kalu. Koska kustantajaa ei löytynyt, Henriikka kustansi miehensä kanssa kirjan itse. Tämä tuli kalliiksi, mutta Henriikka toivoo, että jonakin päivänä tekijä pääsee voiton puolelle. Ja toisen kirjan kannet on jo suunniteltu valmiiksi. Ne odottavat vain uutta sisältöä.

Kuntoa Henriikka hoitaa käymällä kaksi kertaa viikossa vesijumpassa ja kesäkuusi kuuluu Ladypesiksen merkeissä. Miltei kaikki välimatkat pehmeitä arvoja kunnioittava taiteilija taittaa pyörällä. Myös kierätysajatus ja luonnonsuojelu ovat lähellä sydäntä. Pienistä puroista syntyy meri.

Mies joka ei riitele

Kun Henriikka puhuu miehestään, välittyy äänestä lämpö. Mies tukee, kannustaa, välittää - ja maksaa pääosin elämisen.

Pariskunta tapasi toisensa vuonna 1998, saman katon alle muutettiin vuoden 2000 alkupuolella ja naimisiin mentiin reilua vuotta myöhemmin. Tässä suhteessa tiede ja taide kohtaavat. Mies työskentelee teknillisen kemian laitoksella Åbo Akademiassa. Kun Henriikka harmittelee, etteivät hänen tulonsa riitä elämiseen, aviomies toteaa: ”Mutta ajattele positiivisesti, sinähän saat tehdä juuri sitä mistä nautit”.

- Pisin miinus miehessäni on se, ettei hänen kanssaan voi riidellä, pohtii Henriikka, jonka mielestä kunnon riita silloin tällöin voisi poksauttaa pihalle turhanaikaiset kitinät. Mutta kun mies on kiltti viilipytty.

Parisuhde on ollut välillä lujilla. Henriikka muistelee kriisinpoikasta viime vuonna. Miehellä kertyi yli 100 matkustuspäivää vuodessa. Hermot olivat kireällä puolin ja toisin. - Pitääkö sinun tappaa itsesi työllä? Henriikka tivasi – Mutta eikö kaikki kotona ole ihan järjestyksessä? Mies ihmetteli.

Pariskunnan lisäksi perheeseen kuuluu toistaiseksi kaksi edustavaa, suunnitellen viisivuotiasta nelivarvaskilpikonaa, Aleksandra ja Martti, jota tituleerattiin alunperin Martaksi, mutta piakkoin sukupuoli täsmentyi.

Epilepsia ja hölskyvät aivot

Henriikka muistelee, että jo lukioaikana kaverit olivat joskus sanoneet hänelle: ”Halo, oletko paikalla?” Poissaolokohtauksia oli luultavasti esiintynyt jo tuolloin. Epilepsia todettiin kuitenkin vasta vuonna 1997.

- Mitäkö tiesin epilepsiasta? No, kaatumatauti nimitys tietysti tuli mieleen ja vanhanajan ohjeet laittaa kapula suuhun. Tosin tiesin kyllä senkin, että epilepsiaa on monentyyppistä.

Vuoden 1997 alussa Henriikka päätti vieraillla Epilepsialiiton Turun aluetoimistossa. Käynti oli dramaattinen. Hän oli juuri esittänyt silloiselle Turun aluesihteerille Marke Näverille, kun olo muuttui kummalliseksi. Hän sai aluetoimistossa ensimmäisen tajuttomuuskouristuskohdauksensa ja heräsi patjalla huoneen lattialla ihmetellen mitä oli tapahtunut.

Yleensä Henriikan epilepsia oireilee vain öisin. Hän ei välttämättä edes herää ja kohtaukset menevät ohi itsestään. Jyskyttävä päänsärky seuraavana aamuna kertoo siitä, että yöllä on ollut kohtauksia. - Kuvaan tätä tilaa sanomalla, että aivot hölskyy, kun pelkkä silmien liikuttelu tuntuu olevan pääkopalle liikaa, Henriikka toteaa. Kohtauksia on ollut keskimäärin 3–5 viikon välein.

Mies saattaa raportoida kohtauksista jälkikäteen. Alkuun hän ei oikein tiennyt kuinka suhtautua epilepsia-kohtauksiin, mutta osaa nykyään ottaa rauhallisesti ja tietää että ne menevät ohi omia aikojaan. Onneksi hänellä on hyvät unenlahjat, ja nukahtaa helposti uudelleen.

Loppuvuodesta 1999 Henriikalla todettiin magneettikuvauksessa aivokasvain, joka leikattiin vielä samana vuonna. Leikkaus onnistui hyvin ja herneenkoinen kasvain todettiin hyvälaatuiseksi, mutta avoimeksi jäi, oliko kasvaimella ja

epilepsian puhkeamisella yhteyttä. Aina-
kaan epilepsiakohtausten määrään tai
laatuun leikkaus ei vaikuttanut.

- Miehelläni oli juuri leikkauksen ai-
kaan väitöstilaisuus ja hän pahoitteli ettei
pääse minua katsomaan. Kuitenkin hän
sitten tuli pikavisiitille. Oli se aikamoinen
näky, kun mies ryntäsi sairaalaan frakki
päällä ja punainen ruusu kädessä. Ja jat-
koi saman tien matkaansa, nauraa Hen-
riikka iloisesti.

Taistelija esiin

Henriikan oli aluksi vaikea tottua lääke-
hoitoon. Ei auttanut muu kuin hyväksyä
jatkuva lääkitys ja olla kiitollinen siitä,
että hyviä lääkkeitä on olemassa.

- Onneksi minulla on ollut pysyvä lää-
kärisuhde jo vuosia. Ei tarvitse joka kerta
ruveta selittämään taustojaan tuntemat-
tomalle, Henriikka toteaa.

Henriikka on 35- ja aviomies 50-vuo-
tias ja suunnitelmissa monenmoista. Lää-
kärin kanssa kädyt keskustelut viime
syksynä pistivät puhtia siihen, että koh-
tauokset viimeinkin saataisiin loppumaan.
Lääkitystä räätälöitiin uuteen uskoon. –
Eikä voi olla mainitsematta, että muuta-
ma päivä sitten kohtaukseton jakso ylitti
100 päivän maagisen rajan! Tämänker-
tainen lisälääke taitaa todella toimia!,
Henriikka hehkuttaa.

Henriikalle myös kiinalainen aku-
punktio on hoitomuotona tuttu useiden

vuosien ajalta ja helpottaa hänen koke-
mustensa mukaan kohtausten jälkeistä
oloa. Lihakset rentoutuvat ja päänsärky
on ollut lievempi. Hoidon kalleus on jat-
kuville viikoittaisille käynneille esteenä.
Itse kohtausten määrään hän ei ole huo-
mannut sillä olevan vaikutusta.

Henriikka ei ole ollut kovin kiinnos-
tunut osallistumaan epilepsiakursseille,
mutta haki kuitenkin vuonna 2006 Epi-
lepsialiiton kuntoutuskurssille.

- Jos siellä on yhtään sellainen surkut-
televa asenne, että voi, voi tätä epilepsiaa,
pakkaan heti tavarani ja tulen kotiin,
puuskahti Henriikka miehelleen lähties-
sään kurssille. Hän oli ensimmäistä ker-
taa menossa muiden epilepsiaa sairasta-
vien sekaan.

Kurssilla ei surkuteltu yhtään, päin-
vastoin, ihmisiä rohkaistiin elämään nor-
maalia elämää. Kurssin aikana Henriikas-
sa heräsi taistelija ja itsetunto tuntui ko-
hoavan reilusti.

Henriikka suostui heti mukaan, kun
Epilepsian monet kasvot -projekti etsi epi-
lepsiaa sairastavia henkilöitä mukaan pa-
neeliin Turkuun viime helmikuussa. Toi-
mittaja Jaakko Kyläsalon juontamassa pa-
neelissa epilepsiaa sairastavat henkilöt ja
neurologi olivat kertomassa kokemuksiaan
epilepsiasta. Tilaisuudessa nähtiin myös
välähdyksiä Suden vuosi -elokuvasta.

Epilepsia yhdistyksen toimintaan Hen-
riikka ei ole ehtinyt osallistua, vaikka on
sitä monesti ajatellut. Aika tuntuu mene-
vän työn, oman alan osuuskunnan ja har-
rastusten merkeissä.

- Epilepsialiiton vertaistukiprojektissa
minua kiinnostaa kyllä toimia. Jos mi-
nusta on apua jollekin toiselle epilepsiaa
sairastavalle, olen kyllä käytettävissä,
Henriikka toteaa.

Osuuskunta oli onnenpotku

Taiteilijajyrittäjän työ on yksinäistä puor-
tamista ja taiteellista läpimurtoa saa odot-
taa. Taiteilijan tulisi olla tuottelias omalla
alallaan, mutta samanaikaisesti tehtävä
työnsä ja itsensä näkyväksi suurelle ylei-
sölle messuilla ja markkinoilla. Markki-

nointi on kuitenkin monelle taiteentekijäl-
le vieras asia, eikä vähiten mainonnan ja
messutapahtumien hintavuuden tähden.

- Oli onnenpotku, kun pääsin mukaan
Osuuskunta Outolintuun, Henriikka kiit-
telee.

Samalla sain todella hyvän tukiverkos-
ton muista käsi- ja taideteollisuusalan
tekijöistä, jotka ymmärtävät alaa ja sen
haasteita.

Kymmenennen toimintavuotensa
aloittaneen Osuuskunta Outolinnun jä-
senet valmistavat käyttö- ja taide-esineitä
eri materiaaleista. Liikkeitä on tätä nykyä
kaksi, ”alkuperäinen” Turussa Vanhan
Suurtorin kupeessa, Brinkkalan talon
tunnelmallisella sisäpihalla ja toinen,
2007 marraskuun lopulla avattu, Aura-
joen rannan ja kävelykadun puolivälissä.
Brinkkala, ”täl pual jokka”, on käsityöpu-
tiikille erityisen sopiva, sillä ensimmäiset
käsityölläiset asettuivat Vanhan Suurtorin
ympäriin jo 1300-luvulla, jolloin aluees-
ta tuli kaupungin päätori. Turistit ja eri-
laiset tapahtumat ovat myymälän tär-
keimpiä tukipylväitä, kun taas Kristiin-
kadun myymälän toivotaan tekevän
Outolinnun tutuksi myöskin etupäässä
”tois pual jokka” liikkuville.

Kullakin osuuskuntalaisella on putii-
kissa esillä omia tuotteitaan ja jokainen
päivystää vuorotellen kassan takana.

Henriikka kokee elämänsä olevan nou-
sujohteinen. Hän toivoo, että Vaappuva
saisi riittävästi tilaustöitä ja myynti lisää-
ntyisi, ja että Kalu myisi edes jonkun verran.
”Eräs ystävä tässä kerran totesi lohdutta-
vaan sävyyn, että ”aika myy”. No, saa näh-
dä”, Henriikka hymähtää. Nämä toiveet
ovat Outolinnun myötä realistisia. Hän ei
odota ihmeitä, mutta luottaa, että sitkeä
työnteko ja onnistunut markkinointi laa-
jentaa asiakaskuntaa ja auttaa turvaamaan
toimeentulon. Suunnitelmissa on myös
yhteisnäyttelyihin osallistuminen.

Vaappuvan löydät internet-sivuilta
osoitteesta www.vaappuva.fi